

Publisko iepirkumu vadlīnijas

informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā

Ievads

Dokumenta mērķis ir skaidrot atlasē prasību noteikšanas pamatprincipus informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (turpmāk – IKT) jomas iepirkumiem. Sadaļa „Vispārīgi noteikumi atlasē prasībām” ir attiecināma uz jebkuru iepirkumu, tālākajās sadaļās raksturotas atlasē prasības specifiskiem iepirkumiem.

Iepirkuma procedūras izvēle

Iepirkumi Elektronisko iepirkumu sistēmā

Jaunajā programmatūras pakalpojumu katalogā ir iekļauti esošo publisko informācijas sistēmu programmatūras pilnveidošanas, attīstības un uzturēšanas pakalpojumi. Iepirkumu veikšana, izmantojot Elektronisko iepirkumu sistēmu (turpmāk – EIS) ir Pasūtītājam visērtākais iegādes veids. Vienlaikus, veicot pasūtījumu EIS, Pasūtītājam ir jāsniedz pamatojums konkrētas EIS pieejamās preces/pakalpojuma izvēlei, t.sk., veicot samērīguma izvērtējumu. Kā pierādījumu konkrētu tehnoloģiju izmantošanai Pasūtītāja rīcībā esošajā sistēmā var izmantot Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēmā (VIRISIS) iekļauto informāciju vai Pasūtītāja rīcībā esošos citus dokumentus, piemēram, attiecīgās sistēmas dokumentāciju, arhitektūras aprakstu vai instalācijas instrukcijas.

EIS būs pieejamas 15 dažādas datu bāzes un programmēšanas valodas (ietvara) kombinācijas, līdz ar to plašāk pielietotajām tehnoloģijām papildinājumu pasūtīšana EIS būs ērta.

Problēmu rada darba uzdevuma un darba apjoma definēšana, jo EIS var iegādāties pakalpojumu, kurš tiek mērīts darba stundās. Lai iespējami precīzāk norādītu nepieciešamo darba apjomu stundās, rekomendējams veikt tirgus izpēti, lai iegūtu pēc iespējas objektīvāku darba apjoma novērtējumu, pretējā gadījumā pastāv risks nesaņemt piedāvājumus vai, gadījumā, ja nav pietiekami precīzi noteiktas prasības, saņemt piedāvājumus, kuri nenodrošina Pasūtītāja vajadzību apmierināšanu.

Detalizēta informācija par EIS pasūtījumiem ir ievietota EIS e-pasūtījumu apakšsistēmā.

Atklāts konkurss

Atklāts konkurss ir visplašāk izmantotā iepirkuma metode. Būtībā no pasūtītāja viedokļa šāda metode ir optimāla, tomēr ir daži aspekti, kuri jāņem vērā:

Fiksētas cenas līgums

Atklātā konkursā Pasūtītājam tehniskajā specifikācijā ir ar pietiekami lielu precizitāti jādefinē prasības sasniedzamajiem mērķiem, funkcionālajām un nefunkcionālajām prasībām. Jāņem vērā, ka tehniskā specifikācija kļūs par līguma sastāvdaļu un to mainīt varēs tikai gadījumā, ja līgumā tas ir noteikti paredzēts. Līdz ar to sagaidāmi daudzi pretendentu jautājumi, lai precīzi varētu novērtēt darba apjomu. Pastāv arī pietiekami liels risks, ka paredzētais finansējums nav pietiekams prasību realizācijai vai prasības satur kādus ierobežojumus, kuri pretendentus attur no dalības iepirkumā. Jāņem vērā, ka daudzos gadījumos šādi ierobežojumi vai finansiāli nerealizējams darba apjoms ir salīdzinoši viegli identificējams, ja iepirkuma dokumentācijai tiek izziņota apspriede ar tirgus dalībniekiem, atbilstoši Publisko iepirkumu likuma (turpmāk – PIL) 18.panta otrajai daļai.

Agile metode atklātā konkursā

Agile metodes pielietojums publiskā iepirkumā paredz skaidrus un salīdzināmus pretendentu darbietilpības un cenas salīdzināšanas kritērijus, lai varētu izvēlēties labāko izmaksu un snieguma attiecību. Tomēr *Agile* metodikas pielietošana nav derīga gadījumā, ja ir fiksēta apjoma un fiksētas cenas līgums, jo ne vienmēr varēs sasniegt visu paredzēto apjomu esošā finansējuma ietvaros. *Agile* pieeja paredz noteikt izstrāžu prioritātes, lai projekta budžetā un termiņā realizētu prasības ar augstu prioritāti, bet prasības ar zemāku prioritāti realizēt gadījumā, ja to atļauj projekta laiks un budžets. Līdz ar to tehniskās specifikācijas, kurās visas prasības ir obligātas, šādiem iepirkumiem nav izmantojamas.

Kad atklāts konkurss nav labākā metode

Atklāts konkurss paredz visas iepirkuma dokumentācijas publicēšanu, lai pretendenti varētu sagatavot tehniskos piedāvājumus. Šī iemesla dēļ atklāts konkurss nav labākā metode, ja iepirkuma dokumentācija satur ierobežotas pieejamības informāciju, piemēram, informāciju par paaugstinātas drošības informācijas sistēmu uzturēšanas iepirkuma gadījumā. Šādā gadījumā būtu pareizāk rīkot slēgtu konkursu, kura ietvaros informācija, kura iekļauta tehniskajā specifikācijā, tiek nosūtīta tikai tiem pretendentiem, kuri ir atlasīti atlases kārtā, līdz ar to informācijas aprīte tiek kontrolēta.

Otrs gadījums, kad atklāts konkurss var nedot rezultātu, ir gadījums, ja ir nepietiekams finansējums. Šādā gadījumā pretendenti var vienkārši neiesniegt piedāvājumus.

Atklāts vai slēgts konkurss nav optimālā iepirkuma forma, ja pastāv bažas, ka izvēlētais tehniskais risinājums var saturēt kādus pretendentu ierobežojošus nosacījumus vai Pasūtītājam nav zināmi visi iespējamie risinājuma varianti jeb tehniskā specifikācija ir sagatavota ļoti vispārīgā līmenī. Risks, ja tehniskā specifikācija ir ļoti vispārīga, ir tajā, ka pretendenti var iesniegt ļoti ierobežotus piedāvājumus, kuru rezultātā tehniskā specifikācija formāli tiek izpildīta, bet Pasūtītājs nesaņem nepieciešamo risinājumu.

Slēgts konkurss

Slēgts konkurss atrisina nekontrolētas informācijas izplatības riskus, līdz ar to tā ir optimālā iepirkuma metode, ja informācija, kura nepieciešama piedāvājuma sagatavošanai, ir ierobežotas pieejamības informācija (pēc būtības, pietiekami detalizēta informācija par jebkuras sistēmas uzbūvi un it īpaši, par drošības pasākumiem, ir ierobežotas pieejamības informācija, jo to var izmantot uzbrukuma plānošanai, līdz ar to šādas informācijas izplatīšana nebūtu vēlama neatkarīgi no sistēmas drošības līmeņa).

Konkursa procedūra ar sarunām vai konkursa dialogs

PIL 8.panta sestā daļa nosaka šādus priekšnoteikumus konkursa procedūrai ar sarunām vai konkursa dialogam:

- 1) pasūtītāja vajadzības nevar apmierināt, nepielāgojot jau tirgū pieejamus risinājumus;
- 2) iepirkuma līgums ietver projektēšanu vai inovatīvus risinājumus;
- 3) iepirkuma līguma slēgšanas tiesības nevar piešķirt bez iepriekšējām sarunām īpašu apstākļu dēļ, kas attiecas uz iepirkuma raksturu, sarežģītību vai juridisko un finansiālo struktūru, vai ar tiem saistīto risku dēļ;
- 4) pasūtītājs nevar pietiekami precīzi sagatavot tehniskās specifikācijas, atsaucoties uz standartiem, Eiropas tehnisko novērtējumu, kopējām tehniskajām specifikācijām vai tehniskajām atsaucēm;
- 5) atklātā vai slēgtā konkursā ir iesniegti iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām neatbilstoši piedāvājumi vai piedāvājumi pārsniedz iepirkuma procedūras dokumentos norādīto paredzamo līgumcenu, vai piedāvājumi atzīti par nepamatoti lētiem, vai piedāvājumi ir iesniegti pēc piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām, vai pretendenti neatbilst iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām kvalifikācijas prasībām. Šo procedūru var piemērot, nepublicējot paziņojumu par līgumu, ja uz sarunām tiek aicināti tikai visi tie pretendenti, kas atbilst atklātā vai

slēgtā konkursā noteiktajām kvalifikācijas prasībām, kas nav izslēgti no dalības iepirkuma procedūrā un kas iesnieguši piedāvājumus atklātā vai slēgtā konkursā noteiktajā piedāvājumu iesniegšanas termiņā.

Lielā daļā gadījumu, kad jāizstrādā jauna informācijas sistēma, izpildās PIL 8.panta sestās daļas 1. un 2.punkta nosacījumi, parasti arī tehniskās specifikācijas netiek definētas tik precīzi, lai būtu iespējams iesniegt ekonomiski pamatotu piedāvājumu. Lielu un sarežģītu izstrāžu gadījumā var būt nepieciešamas arī sarunas par līguma juridisko un finansiālo struktūru.

Atšķirība starp šīm procedūrām izpaužas sarunu posmā: ja konkursa dialogā sarunu priekšmets ir tehniskā specifikācija un iepirkuma līgums, tad konkursa procedūrā ar sarunām sarunu priekšmets ir pretendentu iesniegtie piedāvājumi. Līdz ar to konkursa dialogs vairāk ir piemērots gadījumiem, kad nepieciešams precizēt tehnisko specifikāciju, vienoties par veicamo darbu apjomu un raksturu vai līguma noteikumiem, iepirkuma priekšmets ir inovatīvs, savukārt konkursa procedūrā ar sarunām sarunu priekšmets ir jau iesniegtais piedāvājums, līdz ar to konkursa procedūra ar sarunām vairāk ir piemērots, lai sarunu gaitā iesniegtos piedāvājumus saskaņotu ar Pasūtītāja finansiālajām un organizatoriskajām iespējām.

Vienlaikus jānorāda, ka, kaut arī šie procedūru veidi ļauj saņemt optimālu piedāvājumu, abi šie procedūru veidi prasa ievērojamu Pasūtītāja resursu iesaisti tieši sarunu procesā. Lai sasniegtu optimālu rezultātu, šādās sarunās nepieciešama pēc iespējas plašāka Pasūtītāja biznesa pārstāvju iesaiste, lai precizētu funkcionālās prasības, kuras jārealizē. Tas rada papildu slogu iepirkuma komisijai, jo iesaistāmie speciālisti no iepirkumu likuma viedokļa, ir eksperti (konkursa procedūras ar sarunām gadījumā) vai arī iepirkuma dokumentācijas sagatavotāji (konkursa dialoga gadījumā), līdz ar to nepieciešami atbilstoši komisijas lēmumi, kā arī neieinteresētības paziņojumu parakstīšana, lai izvairītos no interešu konflikta riskiem.

Sarunas ar pretendentiem ir jādokumentē un sarunu rezultātā jāizstrādā aktualizēta tehniskā specifikācija. Tehnisko specifikāciju (ar ieļautajiem labojumiem vai precizējumiem) pēc katras sarunu kārtas nepieciešams izsniegt dalībniekiem (publicēt EIS), lai nodrošinātu vienlīdzīgu pretendentu piekļuvi informācijai.

Sarunas turpināmas, līdz Pasūtītājs un pretendenti ir vienojušies par iepirkuma dokumentācijas galīgo redakciju, tomēr tas nenozīmē, ka visi Pretendentu priekšlikumi ir akceptējami, jo sarunu posmā kāds no pretendentiem var piedāvāt arī tādu risinājumu, kas viņam sniedz nepamatotas priekšrocības.

Vispārīgi noteikumi atlases prasībām

Samērīguma jēdziens

PIL 41.panta otrā daļa nosaka: „Pasūtītājs var noteikt minimālo atbilstības līmeni šā likuma 45. un 46. pantā minētajām prasībām. Prasību apjomu, kā arī pieprasīto minimālo spēju līmeni konkrētā iepirkuma līguma izpildei nosaka samērīgi iepirkuma līguma priekšmetam. Šādas minimālā atbilstības līmeņa prasības iekļauj paziņojumā par līgumu, kā arī iepirkuma procedūras dokumentos.” Līdz ar to, prasības pretendenta saimnieciskajām un finansiālajām, kā arī profesionālajām un tehniskajām spējām izvirzāmas, ievērojot šādus principus:

- Prasība nedrīkst pārsniegt to, kas nepieciešams iepirkuma līguma izpildē (Samērīguma princips)
- Prasība nedrīkst nepamatoti ierobežot konkurenci (PIL 2.panta otrā daļa) (Brīvas konkurences princips)

Parasti lielākā daļa strīdu ir tieši par atlases prasību samērīgumu, jo tas ir jānosaka katrā atsevišķā gadījumā un bieži Pasūtītāji pieļauj kļūdas tieši, vērtējot prasību samērīgumu.

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka ikvienā publiski tiesiskā attiecībā, arī iepirkumā, ir jāievēro samērīgums; samērīguma principa ievērošana prasa, lai iestāžu akti nepārsniegtu to, kas ir piemērots un nepieciešams, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, ar to saprotot, ka, ja ir iespēja izvēlēties vienu no vairākiem piemērotiem pasākumiem, jāizvēlas vismazāk apgrūtinošais un tā izraisītie trūkumi nedrīkst būt nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem (sk. Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2009. gada 10. decembra sprieduma lietā T-195/08 Antwerpse Bouwwerken pret Komisiju 57. punktu un Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2011. gada 20. septembra sprieduma lietā T-461/08 Evropaiki Dynamiki - Proigmena Systimata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE pret Eiropas Investīciju banku 142.punktu).

Apvienotas prasības kā specifisks nesamērīgu prasību veids

Pasūtītājs, izvirzot atlases prasības, ir ieinteresēts panākt, lai pretendents būtu ne mazāka pieredze, kā tā, kura nepieciešama, lai izstrādātu vai uzturētu Pasūtītāja informācijas sistēmu. Tomēr katra sistēma pēc būtības ir unikāla, tādēļ pastāv risks noteikt nesamērīgas prasības, kurām atbilst tikai esošās sistēmas izstrādātājs vai uzturētājs.

Nosakot prasības pieredzei, kuras aptver visus izstrādājamās vai uzturamās sistēmas aspektus, pie tam apvienojumā ar finanšu apjomu konkrētās sistēmas izstrādei, pēc būtības veidojas vairāku prasību apvienojums, kurš nav attaisnojams, no nenorāda minimālo kompetenci, kāda nepieciešama, lai izpildītu darbus.

Piemērs: Pretendentam jābūt pieredzei vismaz vienas sistēmas izstrādē, kuras līgumcena ir vismaz 1`000`000 EUR, kura nodrošina vismaz 20`000 vienlaicīgu lietotāju darbu, kura ietver publikācijas vidi, kurā pieejami vismaz 200`000 dokumentu, sistēma spēj apstrādāt līdz 400`000 dokumentu gadā, sistēmā integrēts drošs elektroniskais paraksts, sistēma integrēta ar vismaz trīs dažādām ārējām informācijas sistēmām, nodrošinot vienotu klasifikatoru izmantošanu.....

Lai saglabātu prasības pēc nepieciešamās kompetences, Pasūtītājam jānosaka, ka prasību kopumu var izpildīt ar vairākiem projektiem, piemēram:

„Pretendentam ir pieredze vienas vai vairāku sistēmu izstrādē, kuras kopumā atbilst šādām prasībām.....:

- *Vismaz vienas sistēmas izstrādes līgumcena ir 1`000`000 euro;*
- *Vismaz viena sistēma nodrošina vismaz 20`000 vienlaicīgu lietotāju darbu;*
- *Vismaz viena dokumentu vadības sistēma spēj apstrādāt līdz 400`000 dokumentu gadā;*
- *Vismaz vienā sistēmā ir integrēts drošs elektroniskais paraksts”.*

Šādai prasībai var pievienot norādi, ka katrai informācijas sistēmai, uz kuru pretendents atsaucas, jābūt ar noteiktu izstrādes līgumcenu, lai izvairītos no tā, ka kvalifikāciju var izpildīt ar sistēmām, kuras ir ļoti mazas:

- *vismaz vienā sistēmā, kuras līgumcena ir vismaz 100`000 euro, ir portāls, kurā autentificēti lietotāji var saņemt vismaz 4.līmeņa elektroniskos pakalpojumus.*

Šāda prasības konstrukcija nodrošina, ka pretendents ir visa nepieciešamā kompetence līguma izpildei, tomēr nesatur prasību, ka visa kompetence iegūta viena līguma ietvaros, kas vairumā gadījumu nav izšķiroši no kvalifikācijas viedokļa.

Teritoriālie ierobežojumi

Vispārīgā gadījumā, saskaņā ar PIL 15.pantu, „Pasūtītājs, ciktāl tas ir noteikts Pasaules Tirdzniecības organizācijas Nolīgumā par valsts iepirkumu un citos Eiropas Savienībai saistošos starptautiskajos līgumos,

piemēro vismaz tikpat labvēlīgus nosacījumus minēto līgumslēdzēju būvdarbiem, piegādēm, pakalpojumiem un piegādātājiem kā Eiropas Savienības būvdarbiem, piegādēm, pakalpojumiem un piegādātājiem.”

Šeit jāņem vērā, ka Pasaules Tirdzniecības organizācijas nolīguma¹ IV pants jāskata kopā ar II pantu, kurš nosaka, ka nolīgums nav piemērojams, vadoties no valsts drošības interesēm, sabiedrības morāles, kārtības vai drošības interesēm, veselības aizsardzības, veterinārās medicīnas, augu aizsardzības apsvērumiem, intelektuālā īpašuma aizsardzību, nolīgums neattiecas uz drošības jomas iepirkumiem, sabiedrības morāles, kārtības vai drošības aizsardzību, veselības aizsardzību, personu ar invaliditāti, filantropisku iestāžu, cietumu ražotām precēm, tādēļ ir gadījumi, kad ierobežojumi attiecībā uz preču izcelsmi vai pakalpojuma sniedzēja reģistrācijas valsti var būt pamatoti.

Teritoriāls ierobežojums izriet no Ministru kabineta noteikumu 28.07.2015 noteikumu Nr. 442 „Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām” 35.punkta, 36.punkta, 36(prim) punkta, kuri nosaka gadījumus, kad līgumu var slēgt tikai ar tādu juridisku personu, kura ir reģistrēta NATO, Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstī, kuras darbinieki, kas iesaistīti drošības audīta veikšanā, ir NATO, Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas valstu pilsoņi vai Latvijas Republikas nepilsoņi, kuras patiesā labuma guvējs ir NATO, Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas valsts pilsonis vai Latvijas Republikas nepilsonis, kuras pakalpojuma nodrošināšanai izmantoto programmatūru vai iekārtu ražotājs ir juridiska persona, kas reģistrēta NATO, Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstī, vai fiziska persona, kas ir Latvijas Republikas valstspiederīgais, NATO, Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts pilsonis.

Šāds ierobežojums attiecas uz paaugstinātas drošības sistēmām, kā arī uz līgumiem par maršrutētāju, komutatoru, ārējo ugunsmlūru, ielašanās atklāšanas sistēmu, pretielaušanās sistēmu, antivīrusu programmatūru iegādi, kā arī par pakalpojumiem, programmatūrām vai iekārtām, kas nodrošina pamata drošības sistēmu aizsardzības un uzraudzības funkcijas.

Ierobežojumus var nepiemērot, ja ir saņemts kompetentās valsts drošības iestādes atzinums, ka līgumu var slēgt.

Tomēr bieži sastopami ir teritoriāli ierobežojumi, kuri iepirkuma dokumentācijā pieļauti kļūdas dēļ. Tipiskākie ierobežojumi ir norāde uz konkrētu normatīvo aktu, neparedzot kārtību, kā atbilstību var pierādīt ārvalsts pretendents, piemēram „*paaugstinātas drošības sistēma, atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.442*””. Šie noteikumi ir specifiski Latvijai, pareizi būtu šādu prasību papildināt ar vārdiem „vai līdzvērtīgam ārvalsts regulējumam”. Arī prasība pēc integrācijas ar kādu no Latvijas publiskajiem reģistriem vai LVRTC e-paraksta sistēmu ir ģeogrāfiski ierobežojoša un šādā gadījumā jāparedz iespēja pierādīt pieredzi ar integrāciju, kura veikta ar līdzvērtīgu ārvalsts informācijas sistēmu.

Līdzīgas pieredzes jēdziens

Bieži diskusiju cēlonis ir pārāk šaura pieredzes definīcija, piemēram, „*pieredze vismaz vienas finanšu uzskaites sistēmas konkrētas nozares iestādē*” ir nesamērīga, jo finanšu uzskaites sistēmas ieviešana iestādēs, kuras veic finanšu uzskaiti saskaņā ar likumu par budžeta un finanšu vadību, ir līdzīga.

Bieži ir sastopams arī pretējs apgalvojums, ka ir vienalga, kāda sistēma tiek izstrādāta, ja pretendents vispār ir kaut ko programmējis, šāda pieredze ir pietiekama.

¹ https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/rev-gpr-94_01_e.htm

Dažāda veida sistēmām nav normatīvi noteikta iedalījuma, tomēr parasti izdala šādus sistēmu veidus:

- Finanšu un personāla pārvaldības sistēmas;
- Dokumentu vadības sistēmas;
- Klientu attiecību pārvaldības sistēmas;
- Reģistri, kas uzkrāj datus par personām vai reģistrējamiem objektiem;
- Digitālā satura (kino, foto, fono) apstrādes sistēmas;
- Arhīva informācijas sistēmas;
- E-veikali un citas darījumu apstrādes sistēmas;
- Finanšu transakciju apstrādes sistēmas;
- Ģeotelpisko datu apstrādes sistēmas;
- Datu noliktavu sistēmas;
- Teksta atpazīšanas sistēmas (OCR);
- Digitālie asistenti;
- E-pasta sistēmas;
- Integrācijas platformas;
- Audita pierakstu uzkrāšanas un apstrādes rīki/drošības notikumu ievākšanas un analīzes sistēmas (SIEM);
- Monitoringa sistēmas.

Katram no šiem sistēmu veidiem ir sava specifika, tādēļ prasība pēc pieredzes konkrēta veida (veidu) sistēmu izstrādē ir pamatota ar PIL 2. panta 3. punktā noteikto pasūtītāja risku samazināšanas principu.

Jāņem vērā, ka komplicētas sistēmas var ietvert vairākas apakšsistēmas, kur katrai no tām ir sava funkcionalitāte, tādēļ atlases prasības var iekļaut, piemēram, nodalītu pieredzi reģistra sistēmas izstrādē, elektronisko pakalpojumu izstrādē un ģeotelpisko datu apstrādes sistēmas izstrādē, neapvienojot šīs prasības specifiskā funkcionalitātes kombinācijā, jo tā var būt izslēdzoša.

Prasības, kuras nav saistītas ar pretendentu

Pretendents nevar pieņemt lēmumu par tās vai citas sistēmas ieviešanu ekspluatācijā vai izslēgšanu, tādēļ izvirzīt prasību, ka sistēmām, uz kurām atsaucas pretendents savas pieredzes apliecināšanai, ir jābūt publiski pieejamām vai ieviestām ekspluatācijā un strādājošām piedāvājuma iesniegšanas brīdī, nav saistīta ar pretendentu, un tādēļ nav pieļaujama. Tā vietā būtu jāprasa, lai konkrētā sistēma būtu pieņemta no attiecīgā Pasūtītāja puses.

Realizēto projektu skaits

Teorētiski, lai iegūtu pieredzi, pretendentam pietiek ar vienu realizētu projektu, tomēr IUB praksē ir nostiprinājies viedoklis, ka prasība pēc pieredzes vairākos projektos ir pamatota.

Nosakot prasību pēc pieredzes vairākos projektos, visiem references projektiem nevajadzētu prasīt vienādu līgumcenu, piemēram, formulējums varētu būt šāds: „*Pretendentam ir pieredze vismaz divu projektu realizācijā, no kuriem vismaz viena projekta līgumcena ir EUR X (kur X nepārsniedz paredzamo līgumcenu), neskaitot PVN*”. Maksimālajam izpildīto līgumu skaitam, kurš pieļaujams, ja ieviešamā (izstrādājamā) sistēma ir tipveida produkts, kuram raksturīga plaša izplatība, nevajadzētu pārsniegt trīs, jo jāatceras, ka atlases prasības ir minimālās prasības.

Realizēto līgumu līgumcena

Realizētā projekta līgumcena ir vienkāršākais veids, kā iespējams pārliecināties par pretendenta pieredzi konkrēta apjoma līguma izpildē. Tas ir atzīts gan IUB, gan tiesu praksē: „Tomēr, kā pamatoti norāda birojs un pirmās instances tiesa, pakalpojuma vērtība naudas izteiksmē ir viens no pakalpojumu raksturojošiem aspektiem, tāpat nevar uzskatīt, ka tā vispār nav saistīta ar pakalpojuma saturu un neraksturo to. Pasūtītājam, izstrādājot nolikumu, ir jādomā ne tikai par to, kādas prasības izvirzīt pretendenta spējām, bet arī par to, vai veids, kādā par šīm spējām pārliecināties, nerada pārmērīgu slogu abām pusēm - pretendenta, pierādot kādu apstākli, un pasūtītājam, pārbaudot tā pastāvēšanu. Pieredze noteikta finansiāla apjoma projektu izpildē ir viens no vienkāršākajiem veidiem, kā pasūtītājs var pārliecināties par pretendenta pieredzi, vienlaikus paturot prātā, ka prasībai jābūt samērīgai ar noslēdzamā līguma priekšmetu²”.

Tomēr, nosakot prasības izpildītā līguma līgumcena, jāņem vērā, ka prasība nedrīkst pārsniegt paredzamo līgumcenu. Tāpat, gadījumā, ja izvirzītas vairākas prasības, nedrīkst veidoties situācija, kad prasības summāri pārsniedz paredzamo līgumcenu, piemēram, paredzamā līgumcena ir 100`000 EUR, bet prasībās ir izvirzītas vairākos aspektos, piemēram „veikta funkcionālā testēšana par līgumcenu, kura nav mazāka par 50`000 EUR, veikta drošības testēšana par līgumcenu, kura nav mazāka par 50`000 EUR, veikta veikspējas testēšana par līgumcenu, kura nav mazāka par 50`000 EUR”. Rezultātā, lai pierādītu atbilstību, jāatsaucas uz projektu, kura līgumcena nav mazāka par 150`000 EUR, kas jau ir nesamērīgi.

Nosakot prasības realizēto projektu līgumcena, jāprecizē laikposms, par kuru pierādāma atbilstība, it īpaši tādēļ, ka lielākā daļa sistēmu ir ieviestas salīdzinoši sen, bet pēdējo gadu laikā ir notikuši sistēmu uzturēšanas vai papildināšanas darbi. Tādēļ vēlams precizēt, ka atbilstība attiecībā uz izstrādātās vai uzturētās sistēmas finanšu apjomu jāpierāda ar darbiem, kuri nodoti iepriekšējo 3 gadu laikā (vai arī garākā periodā, ja tāds tiek paredzēts konkurences veicināšanas nolūkā).

Attiecībā uz izpildītā līguma līgumcenu jāņem vērā, ka tā var ietvert arī izmaksas par standartprogrammatūru vai standartprogrammatūras uzturēšanu, līdz ar to Pasūtītājam ir jānovērtē, vai nepieciešama pieredze tieši lietojumprogrammatūras izstrādē, vai pietiekama ir pieredze līguma izpildē par norādīto kopējo summu, kā arī tas, ka pati līgumcena ne vienmēr raksturo sistēmas sarežģītību vai apjomu. Pie tam nereti sistēmas tiek ilgstoši papildinātas, tā rezultātā par atbilstošu būtu atzīstama pieredze arī šādas sistēmas uzturēšanā un papildinājumā izstrādē. Gadījumā, ka pasūtītājam ir bažas, ka atsevišķu sistēmas moduļu izstrādes pieredze nebūs pietiekama, papildus pieredzes prasības var izvirzīt tieši nepieciešamajiem speciālistiem.

Kā atsevišķs gadījums jāizskata pieredze tādas sistēmas izstrādē, kura nav pilnībā pabeigta, bet līdz atsauksmes izsniegšanas brīdim veiktie un Pasūtītājam nodotie darbi pēc sava apjoma pārsniedz prasībā noteikto. Šādas atsauksmes būtu jāņem vērā, jo pēc būtības apliecina pretendenta spēju realizēt noteikta apjoma projektus.

Lietotāju skaits

Viens no informācijas sistēmas kvantitatīvajiem rādītājiem ir veikspēja, kuru raksturo vienlaicīgo lietotāju skaits. Izvirzot prasības lietotāju skaitam, jāatceras, ka veikspējas rādītājs ir tieši vienlaicīgo lietotāju skaits, kurš noteikts konkrētā laika posmā, nevis reģistrēto lietotāju skaits vispār. Tāpat jāuzmanās, norādot skaitlisko kritēriju, jo parasti tehniskajās specifikācijās veikspējas kritēriji tiek noteikti ar ievērojamu rezervi (piemēram, tehniskās specifikācijas prasībā norādīts, ka salīdzinoši nelielai sistēmai jānodrošina 15`000 vienlaicīgu lietotāju darbība, kas ietver vismaz piecdesmitkārtīgu rezervi, salīdzinot ar līdzšinējo

² Augstākās Tiesas 21.05.2018 spriedums lietā SKA-1222/2018

lietotāju skaitu). Izvirzot šādu prasību iepirkuma dokumentācijā, to varēs izpildīt tikai ar pieredzi dažu lielāko sistēmu izstrādē (salīdzinājumam – vienā no lielākajām valsts informācijas sistēmām maksimālā noslodze bija 25`000 vienlaicīgu lietotāju). Šādu prasību izvirzīšana tehniskajā specifikācijā ir bīstama arī tādēļ, ka kompetents pretendents šādas veikspējas nodrošināšanai piedāvās neadekvāti lielus tehniskos resursus.

Pieredze augstas veikspējas sistēmu izstrādē ir mērķtiecīga, ja izstrādājamai sistēmai ir paredzams liels apmeklētāju skaits, pretējā gadījumā prasība nebūs samērīga.

Nosakot veikspējas prasības, jānorāda arī viens no mērīšanas intervāliem – lietotāju skaits darba dienas laikā, vienlaicīgu lietotāju skaits, transakciju skaits diennaktī (ja sistēma nodrošina informācijas apmaiņu ar citām informācijas sistēmām), pretējā gadījumā prasības izpildi nevarēs pārbaudīt.

Prasību precizitāte un pārbaudāmība

Definējot atlases prasības, pasūtītājam jāņem vērā, ka prasības izpilde būs arī jāpārbauda. Tipiski prasības izpilde tiek pārbaudīta, pieprasot pasūtītāju atsauksmes, tomēr šeit jāņem vērā, ka pasūtītājs savā atsauksmē ne vienmēr norāda visus izstrādātās sistēmas raksturlielumus, tāpat jāņem vērā, ka ne vienmēr pasūtītāja atsauksme ir pieejama (piemēram, reorganizēta iestāde, likvidēts uzņēmums). Problemātiski ir saņemt atsauksmes no Ziemeļvalstu pasūtītājiem, jo šo valstu biznesa kultūra nepieļauj nepatiesas informācijas sniegšanu. Lai izvairītos no situācijas, ka atsauksme nav pieejama, vēlams norādīt, ka pieredzi var pierādīt arī ar citiem dokumentiem, kuri pierāda prasības izpildi. Tie var būt dažādi dokumenti, piemēram, testēšanas pārskati, tehniskās specifikācijas un nodošanas – pieņemšanas akta komplekts, finanšu dokumenti, kuri apliecina apmaksas faktu un summu. Jāņem vērā, ka tikai līgums nav uzskatāms par pierādījumu, jo neļauj pārlicināties par tā izpildi.

Diemžēl sastopami gadījumi, kad klienta atsauksme ir nepilnīga, bet pretendents pats realizētā projekta aprakstā iekļāvis informāciju, kura ir apšaubāma. Parasti tas skar izstrādātās sistēmas funkcionalitāti vai līgumcenu (kura tiek norādīta kā konfidenciāla informācija). Šāda informācija vienmēr jāvērtē kritiski, it īpaši jāņem vērā, ka publiskā sektora pasūtījumu līgumcena visā Eiropā ir publiski pieejama informācija.

Ņemot vērā, ka Pasūtītāji tipiski nesaskaras ar Izpildītāja speciālistiem, būtu jāizvairās pieprasīt atsauksmes par speciālistu dalību konkrētā projektā, it sevišķi pieprasīt norādīt to lomas projektā vai šo speciālistu veikto darbu apmēru (piemēram, cilvēkdienās).

Prasības finanšu stāvoklim

Prasības pretendenta finanšu stāvoklim parasti ietver prasības apgrozījumam, likviditātei, pašu kapitālam un līdzekļu pieejamībai. Parasti atbilstību šādām prasībām apliecina ar pretendenta bilanci vai peļņas – zaudējumu apliecinājumu. Nav pamata prasīt iesniegt gada pārskatu, jo parasti visa finanšu stāvokļa novērtēšanai pieejamā informācija ir atrodama bilancē vai peļņas – zaudējumu aprēķinā. Parasti šie finanšu rādītāji ir jāapliecina ar pēdējā noslēgtā finanšu pārskata gada rādītājiem.

Apgrozījums

Vispārējais noteikums apgrozījuma prasībām ietverts PIL 45.panta otrajā daļā: „*Gada minimālo finanšu apgrozījumu var noteikt ne lielāku par divām paredzamo līgumcenu vērtībām, izņemot gadījumu, kad iepirkuma līguma izpilde ir saistīta ar īpašiem riskiem attiecīgo būvdarbu, pakalpojumu vai piegāžu rakstura dēļ. Pasūtītājs sniedz pamatojumu izņēmuma piemērošanai iepirkuma procedūras dokumentos.*” Gadījumā, ja pretendenta darbības periods ir īsāks, atbilstība pierādāma par faktiski nostrādāto laiku. Prasības finanšu stāvoklim pretendents var izpildīt gan pats, gan balstoties uz citu personu spējām, tomēr

šādā gadījumā personai, uz kuras spējām pretendents balstās, ir jābūt solidāri atbildīgai par līguma izpildi. Jāņem vērā, ka prasību par solidāru atbildību nedrīkst attiecināt uz visiem personālsabiedrības vai personu apvienības biedriem, jo ir iespējama situācija, ka personālsabiedrības biedra atbildība ir ierobežota (piemēram, komandītsabiedrības gadījumā) vai finanšu spēju pierādīšanai pretendents nebalstās uz visu personu apvienības biedru finanšu spējām.

Vērtējot pretendenta atbilstību finanšu apgrozījuma prasībai, jāņem vērā laiks no pretendenta dibināšanas, nevis saimnieciskas darbības uzsākšanas brīža „iesniegumu izskatīšanas komisija norāda, ka Likuma 41.panta³ pirmās daļas 3.punktā ir norādīts uz piegādātāja dibināšanas vai darbības uzsākšanas laiku, proti, šajā likuma normā nav norādes par piegādātāja saimniecisko darbību, bet gan par piegādātāja darbību kā tādu⁴”.

Lai arī apgrozījuma rādītums tieši neliecina par pašreizējo spēju realizēt konkrēto līgumu, tas liecina par pretendenta vēsturisko kapacitāti un spējām. Tiek rekomendēts noteikt apgrozījuma prasību par vismaz 30% no paredzamās līgumcenas, taču nepārsniedzot 200% no paredzētās līgumcenas.

Likviditāte

Pretendenta likviditāte ir spēja pildīt savas saistības. Tomēr izšķir dažādus likviditātes koeficientus: kopējās likviditātes koeficients (apgrozāmo līdzekļu attiecība pret īstermiņa saistībām), likviditātes starpseguma koeficients (Apgrozāmo līdzekļu, no kā atņemta krājumu un nākamo periodu izmaksu summa, attiecība pret īstermiņa saistībām) un absolūtās likviditātes koeficients (kādu daļu no īstermiņa saistībām uzņēmums var segt momentāli ar esošajiem naudas līdzekļiem un vērtspapīriem, vēlamā vērtība – vismaz 0,3). Parasti izmanto kopējās likviditātes koeficientu, kura vērtībai ir jābūt vismaz 1, tomēr, lai izvairītos no dažādiem traktējumiem, prasībā vēlams norādīt, no kādām bilances pozīcijām likviditāte tiks aprēķināta.

Pašu kapitāls

Pašu kapitāla pietiekamība (pozitīvs pašu kapitāls) nozīmē, ka uzņēmums principā ir dzīvotspējīgs, tomēr jāņem vērā, ka jaunām kompānijām šis rādītājs var būt arī negatīvs un bizness tiek veikts, izmantojot aizņemtus līdzekļus. Līdz ar to nelielos iepirkumos, piemēram, tūmekļvietnes vai web aplikācijas izstrādes iepirkumos, kur ir liela jaunuzņēmumu tirgus daļa, uzmanīgi jāapsver gan pozitīva pašu kapitāla, gan likviditātes prasības iekļaušana prasībās.

Līdzekļu pietiekamība

Līdzekļu pietiekamība kā atlases prasība pieļaujama gadījumā, ja paredzēta lielas sistēmas izstrāde, bet maksājumu grafiks paredz lielu pretendenta darba ieguldījumu līdz pirmās apmaksas daļas saņemšanai. Ļoti uzmanīgi jāizskata līdzekļu pietiekamības prasība, ja iepirkumā jau ir paredzēts avanss. Prasības līdzekļu pieejamībai var noteikt tādā apmērā, lai pretendents būtu pietiekami līdzekļi darbu veikšanai līdz pirmās samaksas saņemšanai no Pasūtītāja. Jāņem vērā nevis līgumcena, bet tieši prognozējamie Pretendenta izdevumi.

Līdzekļu pietiekamības līdzekļi var būt: atbilstošs pašu kapitāla lielums un kontā pieejami līdzekļi, ko apliecina konta izraksts vai kredītiestādes apliecinājums, ka pretendents kontā ir pieejami līdzekļi prasībā noteiktajā apjomā vai kredītiestādes apliecinājums, ka Pretendentam ir pieejami līdzekļi kredītlīnijas vai neizmantota aizdevuma veidā vai kredītiestādes apliecinājums, ka pretendents tiks piešķirts kredīts nepieciešamajā apjomā.

³ Pašlaik spēkā esošā PIL 45.panta sestās daļas 3.punkts

⁴ Iesniegumu izskatīšanas komisijas 26.06.2017 lēmums lietā Nr.4-1.2/17-162

Prasības pretendenta pieredzei

Prasību specifika jaunu sistēmu izstrādes iepirkumā

Jaunas sistēmas izstrādes iepirkumā ir pamatotas prasības pretendenta pieredzei atbilstoša veida sistēmas (sistēmu) izstrādē, kā arī prasības pēc tehnoloģiskās kompetences pretendenta piedāvātajās tehnoloģijās (šajā gadījumā Pasūtītājs nevar prasīt pieredzi konkrētās tehnoloģijās, jo tas, kādas tehnoloģijas izvēlēties, ir Pretendenta kompetencē). Izvirzot prasības speciālistiem, īpaša uzmanība jāpievērš sistēmanalītiķu un biznesa analītiķu kompetencei, jo šo speciālistu kompetence lielā mērā noteiks izstrādes veiksmi. Atbilstoši izvēlētajai metodikai jāizvērtē prasības projekta vadītājam (ja paredzēta spēja izstrādes pieeja, projekta vadītājam ir mērķtiecīgi prasīt kvalifikāciju tieši šādu projektu vadībā (Certified SCRUM Master vai līdzvērtīgs sertifikāts)). Attiecībā uz izstrādātāju komandu, vēlams norādīt kopējās nepieciešamās kompetences, atbilstošu darbinieku komplektāciju atstājot Pretendenta ziņā (piemēram, *visiem izstrādes dalībniekiem kopumā jānodrošina kompetence visās Pretendenta piedāvātajās tehnoloģijās*). Atsevišķi jāizvērtē termiņš, kurā pierādāma pieredze, jo lielākajai daļai sistēmu izstrāde ir veikta 2005.-2015.gadā, līdz ar to likumā noteiktais trīs gadu pieredzes pierādīšanas termiņš var būt pārāk īss un šī iemesla dēļ būtu jāapsver iespēja paredzēt garāku pieredzes periodu, lai nodrošinātu lielāku konkurenci iepirkumā.

Prasību specifika sistēmu uzturēšanas iepirkumā

Sistēmas uzturēšanas iepirkumā Pasūtītājam, pirmkārt, ir nepieciešama kompetence sistēmā izmantotajās tehnoloģijās un līdzīgu sistēmu izstrādē vai uzturēšanā. Atšķirībā no jaunas sistēmas izstrādes iepirkuma, uzturēšanas iepirkumā Pasūtītājs ir ierobežots ar tā rīcībā esošajām tehnoloģijām, kuras nepieciešams uzturēt. Augstākā tiesa attiecībā uz prasību par pieredzi konkrētās, uzturamajās sistēmās izmantojamās tehnoloģijās ir norādījusi: „...šādu pārbaudi pirmās instances tiesa ir veikusi, pamatoti secinot, ka pārlicināšanās par to, vai pretendents ir pieredze tehnoloģiski līdzvērtīgu informācijas sistēmu apkalpošanā, ir vērsta uz pasūtītāja risku iegādāties nekvalitatīvu pakalpojumu mazināšanu. ... Savukārt pasūtītāja skaidrojumā par minēto prasību norādīts, ka pieredze darbā ar jaunākām apakšversijām tiks uzskatīta par atbilstošu, un, ja šāda pieredze tiek norādīta, pretendents jāpierāda, ka tā ietver zināšanas par nolikumā norādītajām programmatūras versijām.... Prasību elastība attiecībā uz kvalifikācijas apliecināšanu liek domāt, ka pretendenta pieredzes prasīšana darbā ar konkrēto apakšversiju nav pasūtītāja strikta un formāla iecirtība vai kādas personas interešu nodrošināšana, bet gan pasūtītāja mērķis ir pēc būtības noskaidrot, vai pretendents spēs apkalpot pasūtītāja esošo informācijas sistēmu (vai tam būs nepieciešamā kompetence)⁵. Prasības biznesa un sistēmu analītiķiem var izvirzīt, ja uzturēšanas ietvaros ir plānota arī uzturamās sistēmas papildinājumu izstrāde. Tā kā uzturēšanas līguma ietvaros darbi pārsvarā notiek, reaģējot uz konkrētiem pieprasījumiem, attiecībā uz pretendenta realizēto projektu finanšu apjomu, pietiekama būs prasība pretendenta sniegto uzturēšanas pakalpojumu kopsummā, nevis vienam atsevišķam uzturēšanas projektam, tādā veidā samazinot iespējamās konkurences ierobežojumus.

Prasību specifika infrastruktūras piegādes iepirkumā

Veicot infrastruktūras izveides un piegādes iepirkumu, būtiska loma ir ne tikai to pretendenta tehnisko speciālistu, kuri veiks šīs tehnikas piegādi, uzstādīšanu un apkalpošanu, kvalifikācijai un pieredzei, bet arī infrastruktūras (tsk. tās arhitektūras) plānošanas un skaņošanas (konfigurēšanas) speciālistu kvalifikācijai un pieredzei. Ņemot vērā, ka IT infrastruktūra strauji paliek efektīvāka un rodas jauni risinājumi, ir īpaši būtiski pievērst uzmanību, lai šī kvalifikācija tiktu uzturēta (būtu regulāri papildināta) un speciālistu pieredze nebūtu senāka nekā trīs gadu laikā.

⁵ Augstākās tiesas 21.05.2018. lēmums lietā Nr SKA 1222/2018

Būtu jāizvērtē, kurās tiek prasīta zar-veida pieredze, piemēram, *jānodrošina vismaz pieci Microsoft server-risinājumu speciālisti, no kuriem vismaz trīs ir ar pieredzi Microsoft Azure risinājumu projektos, no kuriem savukārt vismaz diviem ir pieredze projektā ar līgumcenu vismaz EUR 10 000 un rezerves kopiju risinājumā, kā arī vismaz vienam no tiem ir pieredze Microsoft e-pasta risinājuma ieviešanā*, tā vietā būtu jānosaka nepieciešamās kompetences, taču neizveidojot šādu vairāku līmeņu struktūru.

Būtu rūpīgi jāizvērtē, vai tiešām ir jāpieprasa preces ražotāja apliecinājums (vai cita veida dokuments) par tiesībām veikt konkrētā risinājuma piegādi, jo lielākajā daļā gadījumos ikvienu precī drīkst piegādāt jebkurš pretendents.

Taču var pieprasīt pierādījumus, ka piegādātajam risinājumam būs spēkā tā ražotāja garantija un ka pretendents, veicot risinājuma uzstādīšanu vai garantijas uzturēšanu, šī ražotāja garantija netiks zaudēta, tai skaitā gadījumā, ja pretendenta darbība tiks apturēta vai izbeigta, šīs saistības izpildīs ražotājs vai tā pārstāvis.

Ņemot vērā, ka infrastruktūras iepirkumos nereti rodas piekļuve ierobežotas pieejamības informācijai, ir jāizvērtē prasības attiecībā uz pretendenta organizācijā ieviestajiem informācijas drošības pasākumiem un to atbilstībai starptautiski atzītām prasībām (piemēram, ISO 27001).

Prasību specifika infrastruktūras papildināšanas iepirkumā

Veicot infrastruktūras izveides un piegādes iepirkumu, būtiska loma ir ne tikai to pretendenta tehnisko speciālistu, kuri veiks šīs tehnikas piegādi, uzstādīšanu un apkalpošanu, kvalifikācijai un pieredzei, bet arī infrastruktūras un skaņošanas (konfigurēšanas) speciālistu kvalifikācijai un pieredzei. Īpaši svarīgs šis aspekts ir gadījumos, kad tiek modernizēta vai paplašināta esošā infrastruktūra un ir jānodrošina tās darbības nepārtrauktība.

Šāda tipa iepirkumā ir nepieciešams pārliecināties, ka pretendenta speciālistiem ir atbilstoša kvalifikācija, gan darbam ar šo papildinājumu, gan arī (ja tas nepieciešams) veikt tā pievienošanu esošajam risinājumam.

Būtu rūpīgi jāizvērtē, vai tiešām ir jāpieprasa preces ražotāja apliecinājums (vai cita veida dokuments) par tiesībām veikt konkrētā risinājuma piegādi, jo lielākajā daļā gadījumos ikvienu precī drīkst piegādāt jebkurš pretendents, taču būtu jāpārliecinās vai pretendents ir tiesības veikt esošā un jaunā papildinātā risinājuma skaņošanu (konfigurēšanu), neietekmējot ražotāja garantijas nosacījumus.

Īpaši svarīgi būtu iegūt pierādījumus, ka piegādātajam arī papildinātajam risinājumam būs spēkā tā ražotāja garantija un, ka pretendents veicot papildinājuma garantijas uzturēšanu, šī ražotāja garantija netiks zaudēta nedz sākotnējam risinājumam, nedz papildinātajai daļai, tai skaitā gadījumā, ja pretendenta darbība tiks apturēta vai izbeigta.

Ņemot vērā, ka infrastruktūras iepirkumos nereti rodas piekļuve ierobežotas pieejamības informācijai, ir jāizvērtē prasības attiecībā uz pretendenta organizācijā ieviestajiem informācijas drošības pasākumiem un to atbilstībai starptautiski atzītām prasībām (piemēram, ISO 27001).

Prasību specifika datortehnikas iepirkumā

Veicot datortehnikas iepirkumu, ir jāņem vērā, vai piegāde ir paredzēta uz vienu vai vairākām vietām un šīs piegādes termiņi un nosacījumi – un jāpārliecinās, vai pretendents fiziski ir pieejami nepieciešamie resursi, lai norādītajā termiņā veiktu nepieciešamās piegādes un uzstādīšanas darbus.

Būtu rūpīgi jāizvērtē, vai tiešām ir jāpieprasa preces ražotāja apliecinājums (vai cita veida dokuments) par tiesībām veikt datortehnikas piegādi, jo lielākajā daļā gadījumos ikvienu precī drīkst piegādāt jebkurš

pretendents. Taču var pieprasīt pierādījumus, ka piegādātajai datortehnikas būs spēkā tā ražotāja garantija un, ka pretendentam, veicot garantijas remontu un uzturēšanu, šī ražotāja garantija netiks zaudēta, tai skaitā gadījumā, ja pretendenta darbība tiks apturēta vai izbeigta, šīs saistības izpildīs ražotājs vai tā pārstāvis. Nereti pasūtītāji vēlas datortehnikai būtiski labākus servisa nosacījumus nekā tos nodrošina preču ražotāji un iepirkumā pieprasa arī pretendenta garantiju (piemēram, novērst divu darba dienu laikā), šādos gadījumos īpaši būtiski būtu pārliecināties vai pretendents spēj nodrošināt gan kvalificētus tehniskos speciālistus, gan arī to, ka šim pretendentam faktiski ir spējas un tiesības veikt šādus remontus.

Prasību specifika IKT konsultāciju iepirkumā

IKT konsultāciju iepirkumos liela nozīme ir tieši pretendenta piedāvāto speciālistu kompetencei, līdz ar to prasības primāri būtu izvirzāmas tieši personālam. Prasības pretendentam ir pamatotas attiecībā uz finanšu kapacitāti un spēju realizēt atbilstoša lieluma projektus, kā arī sniegt ilgstošus pakalpojumus (piemēram, prasību definēšana, atbalsts iepirkuma procedūra, kvalitātes kontrole (autoruzraudzība). Attiecībā uz speciālistu pieredzi, būtu uzmanīgi jānovērtē, kādā laikposmā tiek prasīta pieredze, jo zināšanas par sistēmu uzbūves principiem, biznesa analīzi, izstrādes un ieviešanas procesa vadību uzkrājas ilgstošā laika posmā un nenoveco tik ātri, kā zināšanas par konkrētu tehnoloģiju, tādēļ var atšķirties termiņš pieredzes pierādīšanai projektu vadītājiem, biznesa un sistēmu analītiķiem, no vienas puses un konkrētu tehnoloģiju ekspertiem no otras puses (laiks starp jaunu versiju izlaišanu tirgū svārstās no 2 līdz 5 gadiem).

Prasības personālam

Sabiedrisku organizāciju sertifikāti

Sabiedrisko organizāciju sertifikāti ir tradicionāls strīdu avots publiskajos iepirkumos. Augstākā Tiesa ir norādījusi: „Savukārt tas, ka iepirkumā tiek prasīts iesniegt dokumentus kvalifikācijas apliecināšanai, tostarp starptautiski atzītus sertifikātus, nav nekas tāds, kas publiskajos iepirkumos būtu vērtējams kā „bīstams precedents”, kā uzskata pieteicēja. Tas ir viens no veidiem, kā pasūtītāji var pārliecināties par pretendentu piedāvāto speciālistu kvalifikāciju, īpaši, ja tiek iegādāti pakalpojumi, jo pakalpojumu kvalitāte tiešā veidā ir atkarīga no pakalpojumu sniegšanā iesaistīto personu kvalifikācijas un kompetences. Var piekrist pieteicējai, ka pasūtītāji dažādos iepirkumos var prasīt iesniegt dažādus sertifikātus, un komersanti līdz ar to nevar būt droši par to, kādi sertifikāti būs nepieciešami katrā iepirkumā, un attiecīgi laikus piesaistīt atbilstošus speciālistus. Tomēr tas, vai dažādu pasūtītāju iepirkumos izvirzītās prasības ir vienveidīgas, ir atkarīgs gan no pasūtītāja vajadzībām katrā konkrētā iepirkumā un līdz ar to lietderības apsvērumiem⁶”, līdz ar to var secināt, ka starptautiski atzīts sertifikāts principā ir derīgs kvalifikācijas apliecināšanas dokuments. Tajā pašā laikā ir aktuāls jautājums par ekvivalenci – vai konkrētam sertifikātam ekvivalenta ir augstākās izglītības programma? Piemēram, tikai salīdzinoši nesen ir uzsākta projektu vadības maģistru apmācība, kā arī specializēti maģistra kursi sistēmu analīzē, informācijas sistēmu drošībā. Lai novērtētu speciālista apmācību līmeni konkrētā disciplīnā, var izvirzīt prasību pēc konkrēta kredītpunktu skaita nepieciešamajā disciplīnā. Tāpat aktuāls ir jautājums par dažādu organizāciju sertifikātu salīdzināšanu. Līdz ar to Pasūtītājam, izvirzot prasības pēc konkrēta sertifikāta, ir jābūt skaidram, kāda izglītība vai kāds sertifikāts tiks atzīts par ekvivalentu.

Ražotāju sertifikāti

Programmētāju kompetenci parasti apliecina ar programmatūras izstrādātāja vai tā autorizēta mācību centra izsniegtiem sertifikātiem. Tomēr arī šeit ir problēma – katram ražotājam ir sava sertifikācijas shēma, turklāt šīs sertifikācijas shēmas salīdzinoši bieži mainās. Tādēļ norādīt konkrētu sertifikātu var būt riskanti, it īpaši,

⁶ Augstākās tiesas 08.05.2018. rīcības sēdes lēmums lietā SKA-290/2018

ja Pasūtītājs nav iepriekš pārliecinājies par aktuālo sertifikācijas shēmu. Lai izvairītos no problēmām ar dažādu sertifikātu salīdzināšanu, rekomendējams veids ir definēt apmācības programmas līmeni: pirmais līmenis – nav nepieciešami iepriekšēji sertifikāti, nepieciešama apmācības programmas iziešana un nokārtots eksāmens, otrais līmenis – nepieciešams ražotāja sertifikāts, apmācības programma un nokārtots eksāmens, augstākais līmenis – nepieciešams ražotāja otrā līmeņa sertifikāts, apmācības programma un nokārtots eksāmens.

Nākamā problēma ir, kā pierādīt kompetenci atvērtā pirmkoda programmatūrā. Šajā gadījumā nav pieejami ražotāja sertifikāti, bet vairumā gadījumu speciāli apmācību kursi tomēr ir. Kā alternatīva var būt pieredze konkrēta skaita projektu realizācijā, izmantojot piedāvāto programmatūru.

Speciālistu sasaiste ar pretendenta realizētajiem projektiem

Izvirzot prasību, lai speciālistam būtu pieredze Pretendenta realizētā projektā, Pasūtītājs pārkāpj samērīguma principu, jo speciālista zināšanas, kuras iegūtas projektā pie cita darba devēja, ne ar ko nav sliktākas, kā tādā pašā projektā pie pretendenta. Turklāt, šāda prasība ierobežo iespējas paļauties uz citu personu spējām. Rekomendējamā forma prasībai ir „*Speciālistam ir pieredze nolikuma x.punkta prasībām atbilstoša līguma izpildē konkrētā lomā*”.

Termiņš, kurā pierādāma atbilstība

Attiecībā uz speciālistu kvalifikāciju, pasūtītāji bieži nosaka ierobežojumus laikposmam, kādā jābūt iegūtai pieredzei. Principā, var piekrist viedoklim, ka tehnoloģijas strauji attīstās, līdz ar to pieredze, kura gūta, strādājot ar konkrētas tehnoloģijas vecu versiju, šodien nav pielietojama, tomēr virknē specialitāšu šāda attīstība nav tik strauja, tādēļ ierobežot projekta vadītāja vai biznesa analītiķa pieredzes pierādīšanas periodu ar trīs gadiem, nav pamata. Arī tehnoloģiju dzīvescikls svārstās no diviem līdz pieciem gadiem, tādēļ attiecībā uz tehnoloģijām efektīvāk ir prasīt kompetenci aktuālajā vai iepriekšējā programmatūras versijā, nevis ierobežot pieredzes pierādīšanas termiņu ar trīs gadiem. Tāpat arī nav noliedzams, ka speciālistam, kura stāžs nozarē ir desmit gadi, zināšanu un pieredzes apjoms, visticamāk, ir ievērojami lielāks, kā speciālistam, kura stāžs ir trīs gadi. Vēl viens būtisks apstāklis, kādēļ ļoti uzmanīgi jāizvērtē periods, kurā pierādāma atbilstība, ir salīdzinoši mazs lielo projektu skaits pēdējā laikā. Tādēļ vēlams izvērtēt, cik ilgā laikposmā iegūtā pieredze tiks atzīta par atbilstošu, nevis automātiski norādīt, ka pieredzei jābūt iegūtai iepriekšējos trīs gados.

Līguma izpildes garantija un līgumsodi

Efektīvs veids kā mazināt risku, ka piegādātājs nespēj vai nevēlas izpildīt konkrēto līgumu, ir noteikt viegli piemērojamus un skaidrus līgumsodus par līgumsaistību neizpildi un pieprasīt Līguma izpildes garantiju. Tādejādi ir iespējams būtiski samazināt kvalifikācijas prasības un potenciāli palielināt iespējamo pretendentu loku.

Jāņem gan arī vērā, ka līgumsodiem ir jābūt samērīgiem ar potenciāli pieļautā pārkāpuma apmēru – nav pieļaujams par dažu dienu kavējumu pieprasīt, piemēram, 5% no līgumcenas kā līgumsodu. Pretējā gadījumā tiek panākts tieši pretējais efekts un pretendentu skaits tiks būtiski samazināts.